

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у січні 2021 року

(оглядова довідка за матеріалами преси, інтернету та неопублікованими документами)

День Соборності України

До 102-ї річниці проголошення Акта Злуки українських земель, що відзначається 22 січня, в різних куточках України проведено урочистості, флешмоби, виставки, просвітницькі заходи тощо. У столиці керівники держави поклали квіти до пам'ятників Т. Шевченку та М. Грушевському, перед Верховною Радою України піднято Державний прапор, на Хрещатику за ініціативи Українського інституту національної пам'яті розгорнуто фотодокументальну експозицію «Українська революція 1917–1921: регіональний вимір», у Державному архіві м. Києва відкрито виставки архівних документів «До річниці прийняття IV Універсалу Української Центральної Ради», «До Дня Соборності України» та «До 100-річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки», а Київська організація Національної спілки фотохудожників України разом із Національним історико-архітектурним музеєм «Київська Фортеця» підготували віртуальну фотоекспозицію «Єдина Україна». Тематичні книжкові виставки запропонували, зокрема, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Публічна бібліотека імені Лесі Українки, міська спеціалізована молодіжна бібліотека «Молода гвардія» та інші київські бібліотеки. Крім того, Освітній центр Верховної Ради України організував Всеукраїнський онлайн-флешмоб до Дня Соборності України. Усі охочі мали можливість долучитися до ініціативи, надіславши свої фото з національною символікою. Із кількох тисяч світлин співробітники центру створили колаж єдності українського народу, який було опубліковано на офіційних сторінках Верховної Ради України та Освітнього центру Верховної Ради України. А «Ланцюг Соборності» з окупованим Кримом від агентства *CF.Digital* зібрав онлайн понад 40 тисяч учасників з усього світу. Його маршрут простягнувся віртуальною мапою від Софійської площі у Києві до парку Тараса Шевченка у Сімферополі, перетнувши Дніпро на мосту Патона, біля Черкас, Кременчука, у Дніпрі та Запоріжжі. У соціальних мережах відбулися Конкурс розмальованих облич, Конкурс відеопривітань і Конкурс фото Сімейного ланцюга Соборності. Символічні онлайн-флешмоби «Україна єдина» та виставку «Українська революція 1917–1921: регіональний вимір» проведено також в інших містах країни. 22 січня активісти Молодіжної ради Дніпра ініці-

ювали акцію з поширення серед містян примірників Універсалу Директорії про Акт Злуки УНР і ЗНР. Нового звучання набув цей історичний документ у театралізованому дійстві «У єдності – наша сила» від колективу Житомирського академічного музично-драматичного театру ім. Івана Кочерги. Основні настанови українському народові актори зачитали в образах Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка, Івана Огієнка.

З нагоди Дня Соборності України за значний особистий внесок у державне будівництво президент України В. Зеленський відзначив державними нагородами українських фахівців різних галузей, зокрема, генерального директора Національної історичної бібліотеки України (м. Київ) А. Скорохвалову (орден княгині Ольги III ступеня). Почесне звання «Народний артист України» присвоєно артистові-інструменталістові А. Ільківу (Національний будинок органної та камерної музики України) та акторові драми І. Шербулу (Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр).

За багаторічною традицією напередодні цієї знаменної дати громадський комітет Всеукраїнської премії імені Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні» визначив переможців у номінаціях, які охоплюють різні сфери державотворчої діяльності. Серед лауреатів: письменники В. Запека та О. Косенко (номінація «За літературну діяльність»), професор КНУ ім. Т. Г. Шевченка, письменник Ю. Ковалів (номінація «За літературознавчу діяльність»), головний редактор газети «Культура і життя» Є. Букет (номінація «За публіцистичну діяльність»), директор видавництва «Каменярь» Д. Сапіга та директор видавництва «ТерЕн» А. Криштальський (номінація «За видавничо-просвітницьку діяльність»).

27 січня у столичному Національному центрі театрального мистецтва імені Леся Курбаса відбулася церемонія нагородження премії імені Леся Танюка «За збереження історичної пам'яті». Лауреатами 2020 року стали українська історикиня Т. Вронська та дослідники Р. Омеляшко, В. Захар'єв, І. Скальський. Засновники відзнаки – Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса, видавництво «Дух і літера» Києво-Могилянської академії та Національний центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса.

31 січня у Тернополі громадським та культурним діячам вручено Всеукраїнську літературно-мистецьку премію імені братів Лепких. За вагомий внесок у розвиток національної культури відзнаку отримали письменник В. Палинський, художники М. Кузів та його брат О. Кузів, історик і релігієзнавець Я. Стоцький та краєзнавець М. Тимошик.

Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту

27 січня з нагоди Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту на столичному проспекті Перемоги за участі президента України В. Зеленського відбулося відкриття інсталяції «Погляд у майбутнє». Артоб'єкт створено у вигляді стилізованого дерева та необроблених кам'яних валунів, в які вмонтовано монокуляри з фотографіями німецького військового фотографа Й. Гелле. Дерево зі зламаними гілками символізує перерване життя, а світлини дають можливість

глядачеві побачити події минулого очима свідка жахливого злочину, скоєного нацистами в окупованому Києві восени 1941 року. Авторка інсталяції – українська художниця та архітекторка А. Камишан. Цього ж дня у Верховній Раді України розгорнуто експозицію світлин «Історія крізь обличчя». Проєкт, ініційований Всеукраїнським благодійним фондом «Заради тебе», покликаний зберегти пам'ять про подвиг тисяч українців, котрі рятували євреїв під час Другої світової війни. До Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту на суспільному телеканалі UA:Перший відбулася прем'єра документального фільму С. Потапчук «Голокост. Засвідчений злочин». А рівненська громадська організація «Центр “Мнемоніка”» презентувала документальну стрічку «Повстання приречених» (події осені 1942 року в тучинському гетто) та віртуальний «Музей однієї вулиці», що розповідає про поліетнічне Рівне 1930-х років та зникнення польського і єврейського населення внаслідок злочинів тоталітарних режимів. У Хмельницькому за ініціативи благодійного фонду «Хесед Бешт» на місці єврейського гетто 1941–1942 рр. відкрито меморіальну дошку жертвам Голокосту, створену українським художником В. Карвасарним.

Вшанування пам'яті

130-річчю українського поета Павла Тичини було присвячено низку подій у столичному Літературно-меморіальному музеї-квартирі П. Г. Тичини. Зокрема представлено виставку «Мій шлях, то із костриці, то із жоржин», до якої увійшли сімейні світлини, щоденники, родинне листування та рукописи поета. Своєрідною ілюстрацією образу П. Тичини та його творів стала експозиція живопису К. Трохименка, О. Шовкуненка, В. Лопати, В. Франчука, В. Гарбуза та інших художників. А студенти Київської міської академії музики ім. Р. М. Глієра вшанували пам'ять ювіляра концертом «Я – молодий». До дня народження П. Тичини, що відзначається 27 січня, приурочено також вручення літературної премії імені Павла Тичини Національної спілки письменників України. За найкращу книгу поезії відзначено І. Ковальчук та М. Боровка.

До 150-річчя від дня народження Лесі Українки, яке відзначається 25 лютого, Новоград-Волинський літературно-меморіальний музей Лесі Українки на Житомирщині започаткував міжнародний онлайн-флешмоб *Global Lesya Ukrainka 2021*. Мета акції – вшанувати українську поетесу і драматургиню, показавши пам'ятні місця її перебування у різних куточках світу. Учасники флешмобу з різних країн публікували у мережі *Facebook* фото та записати відео, читаючи твір письменниці, на тлі пам'ятника, барельєфу, муралу, меморіальної дошки Лесі Українки, на площі, вулиці, біля установ і підприємств, названих на її честь. Також з нагоди ювілею Лесі Українки фахівці музею розробили одноденний туристичний маршрут «Лесиними стежками», який, зокрема, передбачає екскурсію до Музею родини Косачів та Літературно-меморіального музею Лесі Українки у Новограді-Волинському.

Національний музей Революції Гідності започаткував проєкт «День народження Героя», який має на меті привернути увагу широкої громадськості до подвигу кожного з Героїв Небесної Сотні. Для реалізації проєкту на алеї Героїв

Небесної Сотні було встановлено пам'ятний знак «Дзвін Гідності». Він вперше пролунав 1 січня у день народження Олександра Бадери. Для основи дзвону використано зображення київського графіка О. Ком'яхова. Автор концепції проєкту – художник і дизайнер О. Бриндіков.

Мовні питання

Громадські активісти, представники спільноти «Мова об'єднує» та відомі українці долучилися до кампанії підтримки статті Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і створили інформаційні відеоролики щодо переходу сфери обслуговування на українську мову. Акцію «Мова об'єднує», зокрема, підтримали лідер гурту *Kozak System I*. Леню, актори І. Вітовська-Ванца та Ю. Дяк, актор і режисер А. Сеїтаблаєв та інші. Проєкт реалізовано за технічної та інформаційної підтримки телеканалу «Еспресо» та компанії «Євромедіа».

Культура й ООС

29 січня у столичному Будинку кіно презентовано документальний фільм режисера Р. Горового «Трохи нижче неба», присвячений оборонцям Донецького аеропорту. В основі стрічки – історії чотирьох загиблих «кіборгів» Ігоря Римаря, Володимира Труха, В'ячеслава Мельника, Івана Вітишина, а також справжні кадри трагічних подій. Автори та продюсери фільму – добровольці М. Ухман та С. Коновал.

30 січня, до шостої річниці героїчної оборони Донецького аеропорту, у львівському Парку культури та відпочинку ім. Б. Хмельницького відбулася церемонія відкриття інсталяції диспетчерської вежі летовища, створеної місцевим ковалем М. Таламою. Це вже четвертий артоб'єкт, встановлений в рамках проєкту «Календар війни». У парку також можна побачити копію літака Іл-76, збитого на околицях Луганська, а також інсталяції, присвячені подіям у Зеленопіллі та Іловайську.

Регіональна культурна політика

Інститут стратегії культури та Мистецька майстерня «Драбина» започаткували у Львові проєкт *Art Resistentia*, спрямований на підтримку представників мистецького середовища міста в час нестабільності. Кураторами цієї ініціативи виступили: менеджерка театральних та культурних проєктів В. Швидко (театральний напрям), поет Г. Семенчук (літературний напрям), художник В. Кауфман (візуальний напрям), режисер і музикант О. Костюк (музичний напрям). Фокусом для відбору учасників *Art Resistentia* було різноманіття й активність митців та формацій у своєму напрямі. Проєкт реалізується за підтримки Львівської міської ради в рамках програми «Львів 2020: Фокус на культуру».

Туризм

20 січня у Вінниці відбулася онлайн-презентація концепції культурно-пізнавального маршруту «Camino Podolico: Подільський шлях святого Якова»

для піших і велосипедних подорожей. Мета розробки – поєднати Поділля з мережею міжнародних маршрутів і популяризувати регіон серед внутрішніх та іноземних туристів. Подільський шлях довжиною 360 км пролягатиме від Вінниці до Кам'янець-Подільського через інші міста й селища регіону, відомі своїми архітектурними пам'ятками, чудовою природою та багатою історією. У презентації взяли участь представники територіальних громад Вінницької та Хмельницької областей, а також експерти з розвитку туристичних маршрутів з України та Литви.

Житомирський обласний туристичний інформаційний центр з метою сприяння розвитку вітчизняного туризму започаткував проєкт «Паспорт мандрівника». Документ допоможе створити власну історію подорожей, а також отримати подарунки та бонуси за відвідування архітектурно-історичних пам'яток регіону. Ініціативу підтримали: Національний музей космонавтики ім. С. П. Корольова, Музей коштовного і декоративного каміння у Хорошеві, Радомишльський народний краєзнавчий музей, Музеї єврейства та Музей історії міста Бердичева, Древлянський парк і військово-історичний комплекс «Скеля» у Коростені, а також туристичні об'єкти, розміщені на території Тетерівської ОТГ Житомирського району.

У межах платформи «В похід Карпатами» презентовано новий проєкт – 3D-анімація для всіх маршрутів. Наразі на *Facebook*-сторінці проєкту доступно відео для десяти туристичних походів. На об'ємній анімації із зображеннями форм рельєфу місцевості нанесено головні точки маршруту, позначено джерела і зручні для туристів стоянки, є фото навколишніх краєвидів, а також інформація про погодні умови. Раніше було оцифровано понад сто пішохідних маршрутів у Карпатах у вигляді *GPS* треків. Мобільний додаток містить вбудований навігатор з топографічними картами, може працювати повністю автономно (без підключення до Інтернету), має базу туристичної інформації для походів. Усі сервіси та розділи сайту «В похід Карпатами» доступні безплатно.

На Волині для шанувальників піших прогулянок створено тридцятикілометровий туристичний маршрут «Стежками Ківерцівщини». Він пролягає переважно лісовими і польовими ґрунтовими дорогами околиці Ківерець, охоплюючи низку історичних і природних об'єктів. Маршрут промарковано та облаштовано інформаційними стендами. Для туристів розроблено також електронну мапу з позначками та фотографіями цікавинок. Ініціативу реалізує ГО «Біла ворона» разом із Ківерцівським національним природним парком «Цуманська пуца» та Ківерцівською міською радою.

Театр

У січні відбулися такі театральні прем'єри: «Дім» за п'єсою Н. МакКартні та «Поїхати не можна залишитися» І. Носовського (Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); балет «Дев'ять побачень» на музику Ф. Шопена (Академічний театр «Київ Модерн-балет» на сцені Київського муніципального академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва); «Герої Хаосу» М. Максимчука (Львівський академічний драматичний театр ім. Ле-

сі Українки); «Америка» Б. Срблянович (Львівський академічний духовний театр «Воскресіння»); «Небезпечні зв'язки» за романом Шодерло де Лакло (Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка); «Ласий ведмідь і Кракатунчик» за творами М. Ткача та С. Дзюби (Чернігівський обласний театр ляльок імені Олександра Довженка).

Музика

Музична афіша січня майоріла різдвяною тематикою. Зокрема 6 січня у Києві одна з найвідоміших колядок «Добрий вечір тобі, пане господарю!» в обробці К. Віленського пролунала в Андріївській церкві у виконанні Національного камерного ансамблю «Київські солісти» під керівництвом К. Карабиця. 3 січня *Kyiv Symphony Orchestra* під орудою Л. Гаджеро представив цікаву інтерпретацію «Лускунчика» П. Чайковського із пісочною анімацією від художниці С. Вадько (*Kyiv Symphony Hall*). 7 січня Національний ансамбль солістів «Київська камерата» на чолі з В. Матюхіним виконав святкову програму з відомих класичних і сучасних творів у супроводі художнього анімованого живопису на воді від майстрині техніки ебру А. Золотої (Київський будинок архітектора). Цього ж дня диригентка О. Линів разом із Академічним симфонічним оркестром «INSO-Львів» та Національною державною академічною чоловічою хоровою капелюю «Дударик» презентували у *Facebook* різдвяний концерт, записаний у церкві Св. Андрія у Львові. У мережі також можна було послухати концерт «Нині Рождество Божого дитяти» за участі н. а. України Н. Матвієнко, з. а. України В. Іваненко та Хору хлопчиків і юнаків капели ім. Л. Ревуцького. А «ТЕЛЬНЮК: Сестри» представили сингли з нового альбому «ТЕЛЬНЮК: різдвяні пісні».

11–21 січня свою святкову програму запропонувала Національна філармонія України. У форматі онлайн пролунали концерти: «Таємниця Різдва» (ансамбль народних інструментів «Рідні наспіви» та Київський квартет саксофоністів); *Duetto Concertante* (з. а. України флейтист Ю. Шутко та гітарист А. Остапенко); Симфонічна музика Йозефа Гайдна (піаніст А. Баришевський); «Моцартіана» (Київський камерний оркестр під орудою Н. Пономарчук); «Музика А. Вівальді, А. П'яццолли» (Національний ансамбль солістів «Київська камерата»); «Вогонь серця» (квартет гітаристів «Київ»); «Від Баха до П'яццолли» (Національний камерний ансамбль «Київські солісти» під орудою І. Пучкова).

24 січня Київський академічний ансамбль української музики «Дніпро» презентував на *Youtube* аудіо- та відеозапис вокально-оркестрової партити-думи В. Павліковського «Дніпрова сага» на вірші Т. Шевченка. Твір складається з дванадцяти частин, у яких звучать відомі рядки «У нашій раї на землі», «За байраком байрак», «Реве та стогне Дніпр широкий» та інші фрагменти з поезій Кобзаря. Керівниця проекту та солістка – н. а. України О. Кулик. Ідея та лібрето належить режисеру, н. а. України В. Вовкуну.

Культурна агенція *kontrabass promo*, що займається популяризацією сучасного незалежного музичного мистецтва, за підтримки Українського культурного фонду зняла відеопроєкт *Znova*. До нього організатори долучили моло-

дих українських музикантів та столичні культурні інституції, які постраждали від COVID-19 та перебувають у скрутному становищі. Учасники чотирьох музичних проєктів зіграли мініконцерти у музеї, бібліотеці, старовинному маєтку та у кінотеатрі для того, щоб привернути увагу до становища цих локацій. Музичний лайв від гурту *Hyphen Dash* у Національному художньому музеї України став першим випуском проєкту та першим офіційним релізом артистів. Репер Курган (Є. Володченко) виконав пісні зі свого альбому «Бібліотека странных знаній» та кілька нових треків у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського. У кожній серії окрім сету є розповідь артистів про свою творчість і обрану локацію. Автори ідеї – Ю. Базака і К. Войчук (*kontrabass promo*) та К. Андрієнко. Інтерв'юером і автором історій є лідер гурту *Kurs Valut* Є. Гордєєв.

Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика організувала серію концертів з нагоди відзначення 265-річчя австрійського композитора і музиканта-віртуоза В. А. Моцарта. Перша подія фестивалю «Mozart BirthDay» відбулася 27 січня у день народження віденського класика. У концерті пролунали *Sinfonia Concertante* для скрипки, альту і оркестру та Реквієм композитора, приурочений до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. В ювілейній програмі, яка тривала до 31 січня, виступили: Академічний камерний оркестр «Віртуози Львова», Академічний симфонічний оркестр філармонії та Академічний симфонічний оркестр «INSO-Львів».

13–17 січня Львівський органний зал та громадська організація *Collegium Management* провели у форматі онлайн перший фестиваль, присвячений українській композиторці Стефанії Туркевич. У програмі – три ексклюзивні лекції музикознавиць Галицького музичного товариства Л. Кияновської та Н. Сиротинської, а також два записи творів С. Туркевич у прем'єрному виконанні *Ukrainian Festival Orchestra* під керівництвом І. Остаповича. Пролунала музика з балету «Руки» та Симфонія № 1.

Візуальні мистецтва

Українська Вікіпедія оголосила переможців фотоконкурсу «Вікі любить пам'ятки 2020», в якому взяло участь більш як 550 українських авторів. За кількістю робіт (47 тисяч світлин та відео) Україна посіла перше місце серед 50 країн-учасниць найбільшого міжнародного конкурсу фотографій об'єктів культурної спадщини для «Вікіпедії». Лише десять найкращих світлин представлятимуть нашу країну на міжнародному етапі конкурсу. Конкурсний рейтинг очолив знімок дерев'яної церкви Святого Юрія у місті Дрогобич Львівської області (авторка – О. Курило). Також найкращими визнано фотографії: комплексу «Кам'яна Могила» на Запоріжжі з повітря (Е. Сарахман), Покровського собору зимового вечора у Харкові (К. Поліщук), вітряка з села Кудрявого Сумської області, що розташований нині у столичному Національному музеї народної архітектури та побуту України (Р. Грибюк), Гончарської башти у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині (М. Кальченко), Миколаївської церкви в ранковому тумані у Святогірську на Донеччині (В. Башкатов), костелу Святої Трійці у с. Зіньків на Хмельниччині (С. Зисько), морозного ранку біля Троїцько-

Іллінського монастиря у Чернігові (А. Казун) та городища «Скелька» у с. Олександрівка на Херсонщині (О. Марчук).

Фонд «Основи» разом із видавництвом «Основи» за підтримки Українського культурного фонду створили журнал про українську фотографію – *Saliut*. Він виходитиме двічі на рік і кожен випуск буде тематичним. Дослідниця сучасного мистецтва Г. Глеба стала редакторкою першого випуску, який присвячено жінкам у фотографії. Зокрема у дебютному *Saliut* представлено фотопроєкти українських митців А. Смутко, Ж. Лаптії, Ю. Кафізової, І. Пап, О. Гром, К. Лесів, Я. Григоренко та ін.

У столичному підземному переході на перетині вулиць Хрещатик та Богдана Хмельницького творче об'єднання «Розвиток фотографа» облаштувало артпростір із постійнодіючою виставкою. Наразі у «Мистецькому переході» експонується виставка *From Ukraine with love* («З України з любов'ю») із понад 40 професійними знімками сучасних українських фотографів. Організатори планують оновлювати експозицію щомісяця.

У Києві розгорнуто виставки: «Лялькове диво» – авторські сучасні ляльки та живопис на тему ляльок (Національний музей Т. Шевченка); *THE CUT* – полотно Є. Чепурної та фотографії М. Чорної (МВЦ «Музей історії міста Києва»); «Винуватиці» – графіка та скульптура А. Ільїнського (Музей гетьманства); «Рожева виставка» – роботи українських художників у рожевій палітрі (ЦСМ «Білий Світ»); «Мандри» – картини О. Ясенєва («АВС-арт»); «Скалічений міф» – новий проєкт художника Н. Кадана («The Naked Room»); «Розкопки з майбутнього» – скульптура та графіка М. Рідного («Voloshyn Gallery»); *Must Have: New Vision* – роботи українських художників у доповненій реальності, зокрема, картини О. Ройтбурда, В. Цаголова, А. Савадова, В. Сидоренка, В. Манжоса, та візуалізована за допомогою маппінгу скульптура Н. Білика («Mironova Foundation»); «Точка і краєвид: Народний музей Авдіївки» – проєкт П. Армяновського з картинами художниць Народного музею Авдіївки («Щербенко Арт Центр»); «Лінія горизонту» – офорти О. Стратійчук і левкаси В. Шкарупи («Imagine Point»).

2–3 січня у центрі Львова тривав фестиваль льодових скульптур на тему Ренесансу. Витвори мистецтва із крижаних брил створили шестеро митців – Д. Альошкіна, Г. Старух, Ю. Царенко, С. Жолудь, В. Семків та Д. Шиманський. Зокрема біля міської ялинки можна було побачити скульптури янголів, серця, крилатого лева, бика, літери Я та жіночого силуету.

25 січня у Львівському мистецькому муніципальному центрі волонтерський медіапроєкт *Ukrainianer* презентував фотовиставку «Маланка. Відродження карнавалу». Це результат дослідницьких експедицій, які відкривають несподівану, автентичну Україну й презентують її у світі. Представлені атмосферні світлини С. Коровайного, Д. Бартоша та О. Хоменка закарбували святкування Маланки у Красноільську (Чернівецька обл.), Космачі (Івано-Франківська обл.), Осичках (Одеська обл.). До експозиції увійшли також роботи художниці І. Полянської – маски та крила маланкарів.

У містах України експонувалися виставки: «Портретація» – живопис та графіка Б. Фірцака у Палаці Лозинського, «Таїнство» – керамічна скульптура, абстрактний живопис та графіка Я. Качмара у Музеї Івана Георгія Пінзеля (Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького); «рядни-на» – картини Д. Струка (львівська галерея «Дзига»); *EXIsT* – живописні полотна Д. Туркіна (львівський артпростір «Квартира 35»); «Львівська станкова графіка» – роботи О. Денисенка, Б. Пікулицького, М. Москаля, Андрія та Петра Гуменюків, М. Красника та інших (львівська галерея «1,8 м³»); «Ювілей/10 років творчості/перша персональна виставка» – перформативні роботи А. Немет (львівська галерея «Detenryla»); «Сила дружби» – gobelени А. Гайструка (Вінницький обласний художній музей); «Кращий художник/The Best Artist – 2020» – живописні роботи фіналістів IV Міжнародного мистецького пленеру (Вінницький регіональний центр сучасного мистецтва «Арт-Шик»); «Міф про степ» – графічні й живописні твори Володимира та Людмили Лободів, О. Нем'ятого, А. Сологуба, С. Алієва-Ковили та В. Бублика (Музей «Літературне Придніпров'я» у Дніпрі); «Аромат літа» – живопис В. Наталушка (Чернігівський обласний художній музей ім. Г. Галагана); «Творець української гривні» – графічні роботи лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка В. Лопати (Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»); «Палітра душі» – картини М. Фесюка (Рівненський обласний краєзнавчий музей); «11.00» – роботи в техніці ескізного малюнка В. Янкового (галерея «Детектор» в Івано-Франківську); «Живопис» – полотна В. Петровського (Хмельницький обласний художній музей).

На Вінниччині у селі Хомутиці біля музею Степана Руданського встановлено пам'ятник його пісні «Повій вітре, на Україну». Він має вигляд розгорнутої книги, на гранітних сторінках якої викарбувано текст однієї з найвідоміших поезій С. Руданського.

У Дніпрі біля оновленого планетарію відкрито бронзову мініскульптуру «Дніпровська ракета». Загалом в рамках проєкту «Відчуй Дніпро» створено вісім атракцій, що символізують місто.

Експозиція «Алеї ковалів», розташована на території Бердянського машинобудівного професійного ліцею на Запоріжжі, поповнилася чотирьохметровою металевою кульбабою. Автор штучної рослини О. Шапошник. Алея з'явилася завдяки щорічному фестивалю ковалів «Сталева Хвиля». Тут можна побачити габаритні вироби з металу, серед яких – Ейфелева вежа, кований місточок, виноградник, двометровий термінатор та багато іншого.

Креативні індустрії

В Україні створено онлайн-магазин культурних подій та послуг «Гіпермаркет культури». Проєкт покликаний об'єднати ринок креативних послуг та надати творчим фахівцям й інституціям нові можливості онлайн. Зареєструватися на платформі та розмістити свій лот можуть представники музеїв, театрів, бібліотек, музичних колективів, громадських організацій чи культурних ініціатив. Зручна система пошуку дозволяє обрати подію за містом, датою, категорі-

єю чи форматом проведення. Наразі до «Гіпермаркету культури» долучилися Музей етнографії та екології Карпатського краю з Яремче, Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки, *m.EHUB* з Маріуполя (Донецька обл.), Острозький державний історико-культурний заповідник (Рівненська обл.), *Ethno Contemporary Ballet* із Харкова, а також київські *KINO42*, *Īzhakultura*, *Radioballet*, *IST Publishing*. Проєкт розроблено аганцією *Port.agency* за підтримки програми ЄС «Дім Європи».

Кіномистецтво. Кіновідеопрокат

У Чернівцях оголошено переможців III Міжнародного кінофестивалю «Буковина», в рамках якого глядачі мали можливість подивитися онлайн понад вісім сотень стрічок із більш ніж п'ятдесяти країн світу. Цього року до складу журі фестивалю увійшли актори В. Андрієнко, О. Ступка, В. Філіппов, письменник А. Кокотюха та громадська діячка Т. Логуш. Серед лауреатів «Буковини»: «Мати Апостолів» З. Буадзе («Найкращий національний художній фільм»), «Потвора» В. Скуратовського («Найкращий національний короткометражний фільм»), «Внутрішня війна» М. Кандакової («Найкращий національний документальний фільм»), «Цар Плаксій та Лоскотон» А. Сахалтуєва («Найкращий анімаційний фільм»). Найкращим актором визнано О. Пожарського за роль у стрічці «Мати Апостолів».

Темою четвертого випуску документального серіалу «Спалах» від онлайн-медіа «Слух» стала нова українська гастрокультура. У фільмі взяли участь: український кулінарний експерт, шеф-кухар Є. Клопотенко, ресторатори Д. Борисов, М. Кацурін, А. Худо, Д. Заходякін та ін. Проєкт передбачає десять епізодів про еволюцію різних сфер української культури та її сучасних героїв. Прем'єра стрічки відбулася 25 листопада минулого року.

У широкий український прокат вийшли фільми «Пік страху» С. Капралова (Україна, США, Іспанія) та «Все буде Ок!» Т. Бенюка. Відбулася також телепрем'єра документального фільму С. Потапчук «Голокост. Засвідчений злочин» (суспільний канал UA: Перший). Івент-агенція ПКС та *Parallel studio* виклали на *Youtube* документальну стрічку «Вертеп», яка знайомить із традиціями українських різдвяних колядувань.

Музейна справа. Охорона культурної спадщини

Київська міська державна адміністрація створила комунальний заклад «Центр консервації предметів археології». Його першочоговим завданням є збереження артефактів, знайдених під час розкопок на Поштової площі. Загалом заклад проводитиме експериментальні дослідження, заходи з консервації та реставрації археологічних предметів, пам'яток містобудування, архітектури та монументального мистецтва, їх обстеження та дослідження. Центр співпрацюватиме з Інститутом археології НАН України.

У Львові завершено реставрацію Домініканського собору, яка тривала три роки. У храмі замінено дах, перекриття, відреставровано вікна, вітражі та скульптури на фасаді. Переважну більшість робіт здійснено за кошти міського бюджету.

Частково відновлення пам'ятки профінансував Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном «Полоніка».

20 січня вітчизняні культурні заклади долучилися до Міжнародного дня музейних селфі. Зокрема Херсонський обласний художній музей ім. О. О. Шовкуненка організував конкурс фотографій на тлі музейної будівлі. Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького запропонував відвідувачам безпечні для селфі фотозони на території закладу: кам'яні ідоли та військову техніку. Державний історико-культурний заповідник «Межибіж» дозволив фотографування в експозиціях фортеці. А працівники Полтавського художнього музею ім. М. Ярошенка самі зняли на тлі експонатів галереї.

Експозиційна та виставкова діяльність музеїв

У столиці та областях відкрилися, зокрема, такі виставки: «Калинові береги Марії Примаченко» – твори майстрині, присвячені образу калини, та її ранні малюнки (Національний музей українського народного декоративного мистецтва); «Микола Глущенко. Без віз» – живопис митця, представлений з нагоди його 120-річчя (Дніпропетровський художній музей); сфрагістичної колекції печаток можновладців XII–XV століть, знайдених археологами у Меджибізькій фортеці (Державний історико-культурний заповідник «Межибіж», що на Хмельниччині).

Віртуальні виставки та діджиталізація музеїв

6 січня Національний музей Революції Гідності запустив на своїй Facebook-сторінці серію онлайн-включень «Про що говорить експонат». Під час стрімів науковці, екскурсоводи та дарувальники музею знайомили глядачів із артефактами Революції Гідності, які представлено на виставці «Творча сила свободи. Ініціативи Майдану» (Музей книги і друкарства України). Відеопроєкт стартував із розповіді про різдвяну зірку «Небесній Сотні», створену львівським звіздарем Б. Новаком.

Меморіальний центр Голокосту «Бабин Яр» оприлюднив близько трьох сотень електронних копій архівних документів, які стосуються періоду нацистської окупації Києва та подій у Бабиному Яру. Зокрема, на онлайн-платформі Меморіального центру можна ознайомитися з актовими книгами РАЦСів за 1927–1933 роки та трудовою картотекою 1941–1943 років з Державної архівної служби. Робота над цифровим архівом ведеться в рамках проєкту «Імена», головним завданням якого є відновлення інформації про загиблих у Бабиному Яру та їхніх родичів.

Для Національного музею космонавтики імені С. П. Корольова у Житомирі н. х. України А. Гайдамака створив експозицію 3D-туру. Віртуальна подорож, зокрема, дає можливість роздивитися величезний космічний корабель, уламки метеорита та місячний ґрунт. Проєкт реалізовано компанією «Радуга» за підтримки Українського культурного фонду.

Декоративно-ужиткове мистецтво

26 січня у Харківському обласному організаційно-методичному центрі культури та мистецтва було відкрито виставку майстрині художньої кераміки О. Тимошенко «Мистецькі верлібри». Зокрема тут представлено понад сотню автентичних українських іграшок в авторському виконанні художниці. Почесне місце в експозиції посідають роботи, відомі як «Валківські свищики». Нещодавно мистецтво виготовлення звукової глиняної іграшки-забавки «Валківські свищики» було занесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Література

Лауреатами премії Кабінету Міністрів України імені Максима Рильського оголошено Т. Лучук за переклад із давньогрецької на українську книжки «Перші поетеси: Кодекс давньогрецької жіночої поезії» та В. Кіор за переклад із української на грецьку (урумську) «Кобзаря» Тараса Шевченка.

Книжковий рейтинг «ЛітАкцент року 2020» очолили: С. Андрухович із книгою «Амадока» (номінація «Проза»), В. Аренев із повістю «Заклятий меч, або Голос крові» (спецвідзнака у номінації «Проза»), І. Шувалова зі збіркою «каміньсадліс» (номінація «Поезія»), В. Курило з книгою «Вулиця причетних. Чернігівська справа Левка Лук'яненка» (номінація «Літературознавство, есеїстика, художній репортаж»), О. Михед з твором «Я змішаю твою кров з вугіллям. Зрозуміти український Схід» (спецвідзнака у номінації «Літературознавство, есеїстика, художній репортаж»). До складу журі премії цього року увійшли: Б. Романцова, Р. Свято, Р. Семків, Я. Стріха та Т. Трофименко.

За результатами II Всеукраїнського конкурсу малої прози «Open World-2020», на адресу якого надійшло близько п'яти сотень творів від українських і закордонних авторів, переможцями стали А. Марущак (Херсон), В. Святненко (Київ) та А. Троян (Харківщина). А лауреатами спеціальних відзнак названо О. Деркачову (Івано-Франківськ) та І. Притику (Київщина). Конкурс започатковано за ініціативи мистецької студії «Орфей», що діє при Сумському державному педагогічному університеті ім. А. Макаренка, за підтримки американського мецената Ч. А. Гоффмана.

У Полтаві нагороджено переможців обласного щорічного конкурсу «Краща книга Полтавщини». Серед номінацій: історико-краєзнавчі видання, університетська книга, поетична збірка, проза, книга для дітей та юнацтва, культура і мистецтво та іміджеве видання. На розгляд журі було представлено 49 різножанрових книг. Найбільше заявок надійшло від полтавського видавництва «Дивосвіт», «АСМІ», «Українське Народознавство» Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Гранпрі конкурсу здобула книга «Друга світова війна 1939–1945. Полтавський вимір. Процеси. Діячі. Рефлексії» (видавництво «Полтавський літератор»), авторами-упорядниками якої є О. Білоусько, Т. Пустовіт та В. Ревегук.

Міністерство культури та інформаційної політики України оголосило конкурс на здобуття премії імені Григорія Кочура. Відзнаку щороку присуджу-

ватимуть 17 листопада до дня народження Г. Кочура за найкращі переклади українською мовою визначних творів світової поезії та вагомі перекладознавчі праці в сфері українського художнього перекладу.

На Вінниччині засновано Всеукраїнську літературну премію імені Миколи Рябого за найкращий літературний твір історичної тематики. Ініціаторами відзнаки виступили Вінницька обласна організація Національної спілки письменників України та обласна комунальна установа «Видавничий Дім „Моя Вінниччина”» разом із родиною письменника М. Рябого.

Бібліотечна справа. Читання

Відкрито доступ до сайту Нової бібліотеки Софії-Мудрості. Це спільний проєкт Відкритого православного університету Святої Софії-Премудрості, Державної служби з етнополітики та свободи совісті та Національного заповідника «Софія Київська». Інтерактивний майданчик презентує електронне зібрання вагомих текстів і об'єктів культури про мудрість, релігію, філософію. Бібліотека поєднує одразу декілька форматів (книги, відео та аудіовізуальний контент) на теми живопису, музики, архітектури. Амбасадором проєкту виступає міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко.

20 січня Український інститут книги та Міністерство культури та інформаційної політики України розпочали всеукраїнську акцію з промоції читання «#Читай_досягай» за участі урядовців, громадських та культурних діячів. Мета проєкту – продемонструвати українцям взаємозв'язок між читанням та життєвими здобутками. У соціальних мережах нині можна знайти добірки рекомендованих книжок від таких авторитетних українців як міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко, міністр закордонних справ України Д. Кулеба, директор Українського інституту книги О. Коваль та інших. Долучитися до флешмобу може кожен охочий.

16 січня в читальній залі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва відбулися традиційні стусівські читання. Цього року було обрано формат науково-практичної конференції «Слово поета: від вічного до земного». Понад два десятки стусознавців презентували свої наукові розвідки щодо творчого доробку українського поета Василя Стуса. Серед них – викладачі з Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького національного університету імені Василя Стуса та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Стусівські читання проходять у бібліотеці вже понад три десятиліття, а на базі доповідей учасників заходу бібліотекарі сформували мультимедійне електронне видання, присвячене життю і творчості В. Стуса.

Кафедра української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки започаткувала мультимедійний проєкт «Слухаємо українську». Авторка ідеї – кандидатка філологічних наук, доцентка О. Маланій. Проєкт створено з метою популяризації української літератури, «оживлення» художніх текстів і збільшення україномовного контенту на просторах інтернету. Художню аудіо- та відеочитку прозових творів, поезії, листів, щоденників ук-

раїнських письменників здійснюють викладачі та студенти філологи. Наразі начитано тексти різдвяного циклу, серед яких: оповідання «Святий вечір!» Лесі Українки, «Сосонка» О. Пчілки, «Мужицький ангел» С. Васильченка, «Під святий вечір» Б. Лепкого, казка «Сльоза» М. Черемшини, поезія «Святий вечір» Б. Лепкого, уривок із листа Лесі Українки до матері із Сан-Ремо (про святкування Різдва в Італії), уривок із драматичної поеми Лесі Українки «Адвокат Мартіан».

14 січня Українська бібліотечна асоціація презентувала методологію, що дозволяє застосовувати дизайн-мислення у бібліотечній справі. Посібник «Дизайн-мислення для бібліотекарів» (США, Данія) вже перекладено шістьнадцятьма мовами світу. Український переклад став можливим завдяки проєкту «Твори культуру: інноваційні бібліотечні послуги», який реалізується за підтримки програми ЄС «Дім Європи». Методологія дозволить бібліотекам експериментувати, створюючи послуги, програми та процеси для задоволення потреб читачів. Документ доступний на сайті *library.chytomo.com*.

Різними бібліотечними заходами відзначено такі ювілеї українських письменників, як 150-річчя А. Кримського, 150-річчя С. Яричевського, 140-річчя М. Кічури, 130-річчя П. Тичини, 120-річчя В. Владка, 120-річчя Г. Епіка, 110-річчя А. Крижанівського, 80-річчя Г. Чубач, а також 230-річчя австрійського письменника Ф. Грільпарцера, 210-річчя польського поета А. Борковського-Дуніна, 170-річчя норвезького письменника А. Гарборга, 145-річчя американського письменника Джека Лондона, 130-річчя російського поета О. Мандельштама, 120-річчя татарського письменника Г. Баширова, 120-річчя єврейського поета А. Кагана, 110-річчя грецького письменника А. Шапурми, 110-річчя російського письменника А. Рібакова, 100-річчя швейцарського письменника Ф. Дюрренматта, 90-річчя іспанського письменника Х. Гойтісоло.

Інклюзивні культура та мистецтво

Громадське об'єднання «Happy Today» за підтримки Українського культурного фонду розробило перший в Україні урок на тему інклюзії. До нього увійшов мультфільм за мотивами книжки Н. Степули «Петрик і фонтани», що вийшла друком у видавництві «Основи» (ілюстрації О. Селіщевої).

Просвітництво

Південний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті в рамках інформаційно-просвітницької кампанії «Південь без міфів» презентував серію краєзнавчих лекцій «Український Південь» від студії *ONYKO Films*. Мета проєкту – спростувати історичні міфи про заселення південної України, а також розповісти про ключову роль в освоєнні цих територій українцями. Консультантами роликів виступили українські історики та археологи. У січні глядачі мали можливість переглянути три фільми: «Український Південь: історія Білгород-Дністровського», «Український Південь: Мазепинці» та «Український Південь: рання історія Одеси».

Спілка українських аніматорів *УАніМА* в рамках програми *Ukraine Everywhere* Українського інституту представила широкому загалу інтерактивний онлайн-проект «60. Втрачені скарби». Це анімовані історії про творчість українських мисткинь-шістдесятниць А. Горської, Г. Зубченко, Л. Панченко, Г. Севрук та Л. Семикіної. Їх об'єднувала любов до України, патріотизм та ненависть до тоталітарної системи. Дизайн проекту розроблено студією *BRATY Art Studio*.

А українське інформаційне інтернет-видання «Новинарня» в рамках програми «Історичні ювілеї України» створило короткометражне документальне просвітницьке відео «Контрадмірал Михайло Остроградський: невідомий будівничий флоту незалежної України». Спікерами-оповідачами виступили регіональний представник Українського інституту національної пам'яті О. Пустовгар, режисер І. Канівець та член вченої ради Науково-дослідного інституту українознавства А. Іванець.

Презентовано також проморолик, присвячений дерев'яним храмам Львівщини. Автор цього відео І. Мартинів відзняв дев'ять автентичних церков з різних куточків області. Зокрема це храми із Буська, Дерніва, Фусіва, Потелича, Лоні, Комарно, Дрогобича, Кліцько та Матківа. Найстаріша з них – Потелицька церква Святого Духа 1502 року.

Громадська спілка «Всеукраїнський Собор» розмістила на своєму сайті онлайн-карту християнських церков України. До неї увійшло понад вісім тисяч храмів різних конфесій та деномінацій.

Стали доступними документи підпільників Української повстанської армії, знайдені раніше у схованці в лісі на Львівщині. Оцифрований архів опубліковано Центром досліджень визвольного руху за підтримки Українського культурного фонду. До онлайн-збірки увійшли: імена повстанців, списки загиблих, персональні історії депортації, документація УПА тощо.

Аматорство

Цього року організаторам новорічно-різдвяних святкових заходів довелося відмовитись від масштабних подій, масових ярмарків та концертів. Значна частина фестивалів відбулася в режимі онлайн, інші було проведено на менших локаціях з дотриманням протиепідемічних вимог. Зокрема V Всеукраїнський фестиваль традиційних і сучасних вертепів «Вертеп-фест» у Харкові пройшов онлайн 8–10 січня під гаслом «Вертеп *UnLock!*». Учасниками інтернет-фесту стали більш як дві сотні колективів та виконавців з різних регіонів України та етнічних спільнот закордону. На тематичних сторінках Вертеп-платформи транслювалися професійні та аматорські виступи учасників з різножанровими вертепами, колядками, майстер-класами, а також традиційна акція одночасного співу колядки «Нова радість стала» та фольклорна вечірка «Етновечорниці». У прямому ефірі вперше відбувся Колядка-Батл, переможцями якого стали гурт «Замківські кумасі» (Львівщина), фольклорно-етнографічний колектив «Співаночка» (Харків) і сімейний дует із Італії *Addavere*. Відзнаку в спільному проєкті

«Таїна української ляльки» отримав відеосюжет «Ляльковий Вертеп – листівки “Від Різдва до Йордану”» від українських майстринь-лялькарток із різних країн.

Цими ж днями в Івано-Франківському храмі Царя Христа пройшов XII Міжнародний фестиваль «Коляда на Майзлях». Через карантинні обмеження іноземні вокальні колективи брали участь у дійстві онлайн. Україну представляли гурт бандуристів «Шпилясті Кобзарі» та колектив стародавньої музики «Мала Хорея Козацька». Виступи артистів транслювалися у мережі *Internet*, на телебаченні, а також на Вічевому майдані, де було встановлено великий екран.

1–12 січня у Кам’янці-Подільському на Хмельниччині відбувся VI Фольклорний фестиваль «Подільська Маланка-2021 онлайн» за участі аматорських колективів та народних гуртів із різних регіонів України. Цього року традиційні віршування й обряди артисти демонстрували на офіційній сторінці міського Будинку культури у *Facebook*.

Херсонський обласний центр народної творчості започаткував онлайн-проект «Три празники приходять у гості», в рамках якого транслювалися святкові співи на тему Різдва, Маланки та Водохреща. До проекту долучилося кілька десятків творчих колективів краю.

У Чернівцях дистанційно пройшли: традиційне обласне фольклорно-етнографічне свято «Від Різдва Христового до Йордану», перший онлайн-фестиваль «Щедрівка. Колядка. Маланка», а також дебютний етнопроект «Буковинське Різдво».

7 січня у тернопільській церкві Святого апостола Петра відкрито найбільший в Україні Різдвяний вертеп, ширина якого сягає 50 метрів. Серед численних мініатюр і біблійних персонажів можна побачити фігурки ангелів, ковчег, відтворену Святу вечерю, селище на пагорбі, казкових звірят та птахів. Деякі з фігур рухомі, підсвічуються та супроводжуються звуковими ефектами, що надає шопці особливого урочистого-святкового вигляду.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп’ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 0,93. Б/т. Зам. 18. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12